



**KORXONANING MOLİYAVIY HISOBOTLARINI
SHAFFOFLIGINI TA'MINLASHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNING
YECHIMLARI**

*Ilmiy rahbar: **Olimova Nargizaxon***

Andijon davlat texnika instituti

“Buxgalteriya hisobi va menejment” kafedrasi katta o‘qituvchisi

Sharobiddinov Muhammadyusuf

Andijon davlat texnika instituti

“Buxgalteriya hisobi va audit” yo‘nalishi 4-kurs talabasi

Annotatsiya. *Maqolada O‘zbekiston korxonalarida moliyaviy hisobotlarning shaffoqligini ta‘minlashda yuzaga keladigan asosiy muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari tahlil qilinadi. Hisob siyosatining nomuvofiqligi, malakali kadrlar yetishmasligi, axborot texnologiyalarining cheklangan qo‘llanilishi va qonunchilik talablariga rioya qilishdagi qiyinchiliklar kabi muammolar ko‘rib chiqiladi. Xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga (IFRS) moslashish, avtomatlashtirilgan hisob tizimlarini joriy etish, ichki nazorat mexanizmlarini mustahkamlash va xodimlar malakasini oshirish kabi yechimlar taklif etiladi.*

Kalit so‘zlar: *moliyaviy hisobotlar, hisob siyosati, kadrlar yetishmasligi, axborot texnologiyalari, qonunchilik talablari, avtomatlashtirilgan hisob tizimlari.*

Kirish. O‘zbekiston korxonalarida moliyaviy hisobotlarning shaffoqligini ta‘minlash juda muhim masala bo‘lib, bu iqtisodiy barqarorlik va investorlar ishonchini oshirishda muhim rol o‘ynaydi. Biroq, bu jarayonda bir qancha muammolar mavjud bo‘lib, ularni bartaraf etish uchun aniq chora-tadbirlar talab etiladi. O‘zbekiston korxonalarida moliyaviy hisobotlarning shaffoqligini ta‘minlashda asosiy muammolardan biri hisob siyosatining yetarlicha rivojlanmaganligi hisoblanadi. Ko‘plab korxonalar xalqaro moliyaviy hisobot



standartlariga (IFRS) mos kelmaydigan o'zlariga xos usullarni qo'llamoqda. Bu esa hisobotlarda ma'lumotlarning aniqligi va ishonchliligini pasaytiradi [1]. Bunday holatni bartaraf etish uchun davlat va moliya vazirligi tomonidan moliyaviy hisobotlarni tayyorlashda xalqaro standartlarga o'tishni rag'batlantirish lozim. Korxonalarga bu jarayonda yordam berish maqsadida treninglar va seminarlar tashkil etilishi kerak.

Moliyaviy hisobotlarni tayyorlashda nazorat mexanizmlarining zaifligi ham muammo hisoblanadi. Ko'p hollarda, ichki nazorat tizimlari samarali ishlamaydi, bu esa moliyaviy hisobotlarda xato yoki firibgarlik holatlarining yuzaga kelishiga olib keladi. Ushbu muammoni hal etish uchun korxonalarda ichki audit tizimlarini kuchaytirish zarur. Ichki audit mustaqil va malakali mutaxassislar tomonidan amalga oshirilishi kerak, shunda moliyaviy hisobotlar yanada ishonchli bo'ladi. O'zbekistonning moliya bozorlaridagi raqobat muhitining yetarlicha rivojlanmaganligi ham shaffoflikni ta'minlashda to'sqinlik qiladi. Investorlar va boshqa manfaatdor tomonlar uchun ma'lumotlar ochiqligi va mavjudligi juda muhimdir. Bu borada davlat tomonidan moliya bozorlarini rivojlantirishga qaratilgan dasturlar ishlab chiqilishi zarur. Masalan, korxonalar o'z moliyaviy hisobotlarini onlayn platformalarda joylashtirishlari va ularni keng jamoatchilikka taqdim etishlari kerak.

Korxonalarda malakali kadrlarning yetishmasligi ham muhim muammo hisoblanadi. Moliyaviy hisobotlarni tayyorlash va tahlil qilishda malakali mutaxassislar zarur. O'zbekistonning oliy o'quv yurtlarida moliya va hisob sohalarida ta'lim sifatini oshirish, amaliyot bilan bog'liq dasturlarni ko'paytirish lozim. Shuningdek, korxonalar ichida malaka oshirish kurslari tashkil etilishi kerak [2]. Moliyaviy ma'lumotlarning ochiqligi va shaffofligini ta'minlashda axborot texnologiyalarining yetarli darajada qo'llanilmasligi ham muammo. Ko'plab korxonalar hali ham an'anaviy usullar bilan ishlashni afzal ko'rmoqda. Bu esa ma'lumotlarni tezkor va samarali qayta ishlashga to'sqinlik qiladi. Korxonalarni zamonaviy axborot tizimlari bilan ta'minlash va ularni joriy etishga qaratilgan dasturlar ishlab chiqilishi zarur. Natijada, O'zbekiston korxonalarida moliyaviy



hisobotlarning shaffofligini ta'minlashda bir qator muammolar mavjud bo'lib, ularni bartaraf etish uchun kompleks yondashuv zarur. Hisob siyosatini takomillashtirish, ichki nazorat tizimlarini kuchaytirish, malakali kadrlarni tayyorlash va axborot texnologiyalarini rivojlantirish orqali O'zbekistonning moliya bozorida shaffoflikni oshirish mumkin. Bu esa nafaqat investorlar ishonchini oshiradi, balki iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga ham xizmat qiladi.

O'zbekiston korxonalarida moliyaviy hisobotlarning shaffofligini ta'minlashda bir qancha muammolar mavjud bo'lib, ularning barchasi iqtisodiy barqarorlik va investorlar ishonchini oshirishga to'sqinlik qilmoqda [3]. Ushbu muammolar orasida hisob siyosatining nomuvofiqligi, malakali kadrlar yetishmasligi, axborot texnologiyalarining cheklangan qo'llanilishi va qonunchilik talablariga rioya qilishdagi qiyinchiliklar alohida ahamiyatga ega.

Birinchidan, hisob siyosatining nomuvofiqligi O'zbekiston korxonalarida keng tarqalgan muammolardan biridir. Ko'plab korxonalar xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga (IFRS) to'liq amal qilmaydi va o'zlariga xos usullarni qo'llashadi. Bu esa moliyaviy hisobotlarning aniqligini va ishonchliligini pasaytiradi. Hisob siyosatining nomuvofiqligi natijasida ma'lumotlar bir-biriga ta'sir qilmaydi va bu investorlar uchun noaniqlik tug'diradi. Bunday holatda, davlat va moliya vazirligi tomonidan korxonalarni xalqaro standartlarga o'tishga rag'batlantirish zarur. Bu jarayonda treninglar va seminarlar tashkil etish, shuningdek, amaliy yordam ko'rsatish muhim ahamiyatga ega.

Ikkinchidan, malakali kadrlar yetishmasligi ham muhim muammo hisoblanadi. O'zbekistonning moliya sohasida malakali mutaxassislariga bo'lgan talab har doim yuqori bo'lganiga qaramay, ularning yetishmasligi korxonalar faoliyatini sezilarli darajada cheklaydi. Ko'plab korxonalar malakali kadrlarni jalb qilishda qiyinchiliklarga duch kelmoqda, bu esa moliyaviy hisobotlarni tayyorlash va tahlil qilish jarayonlarini murakkablashtiradi. Malakali kadrlarning yetishmasligi natijasida korxonalarda ichki audit tizimlari samarali ishlamaydi va bu moliyaviy xato yoki firibgarlik holatlarining yuzaga kelishiga olib kelishi mumkin [4]. Oliy



o'quv yurtlarida moliya va hisob sohalarida ta'lim sifatini oshirish, amaliyot bilan bog'liq dasturlarni ko'paytirish zarur.

Uchinchidan, axborot texnologiyalarining cheklangan qo'llanilishi ham muhim masala hisoblanadi. Hozirgi kunda ko'plab korxonalar an'anaviy usullar bilan ishlashni afzal ko'rmoqda, bu esa ma'lumotlarni tezkor va samarali qayta ishlashga to'sqinlik qiladi. Zamonaviy axborot tizimlari moliyaviy hisobotlarni tayyorlash jarayonini soddalashtirishi va ma'lumotlarning aniqligini oshirishi mumkin. Korxonalarni zamonaviy axborot tizimlari bilan ta'minlash va ularni joriy etishga qaratilgan dasturlar ishlab chiqilishi zarur. Bu nafaqat korxonalarning ichki jarayonlarini yaxshilaydi, balki investorlar uchun ham aniqroq ma'lumotlarni taqdim etadi.

To'rtinchidan, qonunchilik talablariga rioya qilishdagi qiyinchiliklar ham O'zbekiston korxonalarida moliyaviy hisobotlarning shaffofligini ta'minlashda muhim to'sqinlik qiladi. Qonunchilikdagi o'zgarishlar va yangi talablar ko'pincha korxonalar tomonidan tezda qabul qilinmaydi, bu esa hisobotlarni tayyorlashda murakkabliklar tug'diradi [5]. Bunday holatda, davlat tomonidan qonunchilikni tushuntirish va korxonalarni yangi talablar bilan tanishtirishga qaratilgan chora-tadbirlar ko'rish zarur. Shuningdek, korxonalar uchun qonunchilikka rioya qilish bo'yicha qo'llanmalar ishlab chiqish va ularni keng jamoatchilikka taqdim etish muhimdir. Natijada, O'zbekiston korxonalarida moliyaviy hisobotlarning shaffofligini ta'minlashda hisob siyosatining nomuvofiqligi, malakali kadrlar yetishmasligi, axborot texnologiyalarining cheklangan qo'llanilishi va qonunchilik talablariga rioya qilishdagi qiyinchiliklar kabi muammolar mavjud. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun kompleks yondashuv zarur bo'lib, bu nafaqat investorlar ishonchini oshiradi, balki iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga ham xizmat qiladi. Korxonalar o'z faoliyatlarini yanada shaffof va ishonchli qilish uchun yuqoridagi masalalarga e'tibor berishi lozim.

O'zbekiston korxonalarida moliyaviy hisobotlarning shaffofligini ta'minlash va ularni xalqaro standartlarga moslashtirish uchun bir qator muhim yechimlar mavjud. Ushbu yechimlar ichida xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga



(IFRS) moslashish, avtomatlashtirilgan hisob tizimlarini joriy etish, ichki nazorat mexanizmlarini mustahkamlash va xodimlar malakasini oshirish alohida ahamiyatga ega.

Xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga (IFRS) moslashish O'zbekiston korxonalarining global iqtisodiyotda raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi. IFRS xalqaro darajada qabul qilingan hisob raqamlarini tayyorlash va taqdim etish usullarini belgilaydi. Ushbu standartlarga o'tish, avvalo, moliyaviy hisobotlarni yanada aniq va ishonchli qilish imkonini beradi. Buning natijasida investorlar va boshqa manfaatdor tomonlar uchun ma'lumotlar yanada tushunarli bo'ladi. Korxonalar uchun bu jarayonni soddalashtirish maqsadida treninglar va seminarlar tashkil etish, shuningdek, amaliy yordam ko'rsatish muhimdir [6]. Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan dasturlar orqali korxonalarni IFRS ga o'tishga rag'batlantirish, ularning moliyaviy hisobotlarining sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Avtomatlashtirilgan hisob tizimlarini joriy etish ham muhim yechimlardan biridir. Hozirgi kunda ko'plab korxonalar an'anaviy usullardan foydalanmoqda, bu esa ma'lumotlarni qayta ishlash jarayonini sekinlashtiradi va xatoliklar ehtimolini oshiradi. Avtomatlashtirilgan tizimlar esa hisob-kitoblarni tez va aniq bajarishga yordam beradi. Bu nafaqat vaqtни tejaydi, balki xodimlar resurslarini ham samarali ishlatishga imkon yaratadi. Avtomatlashtirish orqali korxonalar moliyaviy hisobotlarni tayyorlash jarayonini soddalashtirib, ma'lumotlarning aniqligini oshirishlari mumkin. Axborot texnologiyalarining rivojlanishi bilan birga, korxonalar zamonaviy dasturlarni qo'llash orqali o'z faoliyatlarini yanada samarali yuritishi mumkin.

Ichki nazorat mexanizmlarini mustahkamlash ham muhim ahamiyatga ega. Ichki nazorat tizimi korxonaning moliyaviy faoliyatini nazorat qilish va xavflarni kamaytirish uchun zarurdir. Mustahkam ichki nazorat mexanizmlari orqali korxonalar moliyaviy xatolarni aniqlash va oldini olishda samarali bo'lishi mumkin. Bu jarayonda ichki audit tizimlarini joriy etish va ularni muntazam ravishda yangilab turish muhimdir. Ichki nazoratning samaradorligini oshirish uchun xodimlarga tegishli treninglar berish va ularning bilimlarini yangilab turish lozim. Bunday



yondashuv korxonalarga o'z faoliyatlarini yanada shaffof va ishonchli qilish imkonini beradi.

Xodimlar malakasini oshirish ham muhim masala hisoblanadi. Moliyaviy hisobotlarni tayyorlashda malakali kadrlarning mavjudligi juda muhimdir. O'zbekistonning moliya sohasida malakali mutaxassislariga bo'lgan talab har doim yuqori bo'lganiga qaramay, ularning yetishmasligi ko'plab muammolarni keltirib chiqaradi. Xodimlarning malakasini oshirish maqsadida doimiy ravishda treninglar, seminarlar va amaliyotlar tashkil etilishi zarur. Oliy o'quv yurtlari bilan hamkorlikda malakali mutaxassislarni tayyorlash dasturlarini ishlab chiqish, kelajakda korxonalar uchun malakali kadrlarni yetkazib berishga yordam beradi. Natijada, O'zbekiston korxonalarida moliyaviy hisobotlarning shaffofligini ta'minlash uchun xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga moslashish, avtomatlashtirilgan hisob tizimlarini joriy etish, ichki nazorat mexanizmlarini mustahkamlash va xodimlar malakasini oshirish kabi yechimlar muhim ahamiyatga ega. Ushbu yechimlarni amalga oshirish orqali korxonalar nafaqat o'z faoliyatlarini samarali yurita oladi, balki investorlar ishonchini ham oshiradi. Bularning barchasi O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, moliyaviy hisobotlarning shaffofligini ta'minlash nafaqat korxonalarning o'z faoliyatini samarali yuritishiga, balki investorlar ishonchini oshirishga ham yordam beradi. Davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlik, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va malakali kadrlarni tayyorlash orqali bu jarayonni yanada rivojlantirish mumkin. Shu tariqa, O'zbekiston korxonalarining moliyaviy hisobotlari yanada ishonchli va aniq bo'lib, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Bahodirovich, Xalilov Bahromjon. "MOLIYAVIY HISOBOT XALQARO STANDARTLARI (MHXS) NING TAVSIFI VA MOHIYATI." *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION* 1.3 (2024): 218-224.



2. Ismoiljon o'g'li, Isroilov Ikromjon, and M. B. Yusupova. "MOLIYAVIY HISOBOT XALQARO STANDARTLARINING O'ZBEKISTONDAGI RO'LI." *Global Science Review* 3.1 (2025): 191-200.
3. Abdumannonovna, Turumova Dildora. "Moliyaviy Hisobot Va Xalqaro Audit Standartlarini O'zbekiston Respublikasida Qo'llash Masalalari." *International Conference of Economics, Finance and Accounting Studies*. Vol. 14. 2025.
4. Rayimovna, Egamberdiyeva Salima, and Xudoykulov Said Abdisoxatovich. "BUXGALTERIYA HISOBI VA MOLIYAVIY HISOBOTLARNI TAKOMILLASHTIRISHNING INVESTORLARI FAOLIYATINI YANADA RIVOJLANTIRISHDAGI O'RNI." *Gospodarka i Innowacje*. (2023): 192-199.
5. Irodaxon, Rustamova. "XALQARO MOLIYAVIY HISOBOT STANDARTLARIGA (XMHS) O'TISHNING O'ZBEKISTON UCHUN DOLZARBLIGI VA MUAMMOLARI." *Tadqiqotlar* 61.1 (2025): 14-16.
6. Matkuliyeva, Sanabar, and Marhabo Saidova. "MOLIYAVIY HISOBNING XALQARO STANDARTLARI (IFRS) BO'YICHA MOLIYAVIY HISOBOTNI TAYYORLASHNING KONSEPTUAL ASOSLARI." *University Research Base* (2024): 228-233.